

Atviras laiškas

Gerb. Lietuvos Respublikos Prezidente,

Gerb. Lenkijos Respublikos Prezidente,

Gerb. Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininke,

Gerb. Lenkijos Respublikos Senato Maršalka,

Gerb. Lenkijos Respublikos Seimo Maršalka,

Gerb. Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų Ministre,

Gerb. Lenkijos Respublikos Užsienio reikalų Ministre,

Gerb. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo Ministre,

Gerb. Lenkijos Respublikos Švietimo Ministre,

Mes, lenkų mokyklų Lietuvoje mokinių tėvai, mokiniai, mokytojai, lenkų švietimo šalininkai, visi, kam nesvetimas tautinių mažumų mokyklų likimas, gyvenantys Lietuvoje ir kitose šalyse, krepiamės į aukščiausių Lietuvos ir Lenkijos institucijų vadovus labai sunerimę dėl Lietuvos Seimo planų pakeisti galiojančius tautinio švietimo Lietuvoje įstatymus.

Esame įsitikinę, kad priėmus naują švietimo įstatymo projektą, bus sunaikinta lenkų švietimo Lietuvoje tradicija, tautinės mažumos, priverstinai asimiliuojamos, neteks savo tautinės ir kultūrinės tapatybės.

Lietuvos Respublikos Seimas parengė naują švietimo įstatymo projektą, kuriuo numatoma tautinių mažumų mokyklose priverstinai dalį dalykų dėstyti valstybine kalba. Toks lenkų švietimo priverstinis lituanizavimas kelia didžiulį mūsų pasipriešinimą, nugalinėja laisvos europietiškos šalies demokratijos principus. Praeityje daugelį metų jautėme nurodymus ir draudimus. Būtent jiems pasipriešino ir lietuvių tauta, pradėjusi kovą su komunistiniu totalitarizmu. Nenorime nė menkiausio tų laikų pasikartojimo. Norime turėti teisę patys savarankiškai priimti sprendimus dėl savo ir savo vaikų ateities. Gerbiame valstybę, kurioje gyvename, bei norime, kad ir valstybė gerbtų mūsų teises. O galimybe Lietuvoje nuo pradinės mokyklos pirmos klasės iki vidurinės mokyklos paskutinės klasės mokytis tautine kalba džiaugiamės beveik šimtą metų. Lenkų švietimas šioje šalyje turi galias šaknis.

Naujojo švietimo įstatymo projekto autoriai aiškina, kad pataisas diktuoja „vaikų gerovė“, tačiau kai kurie projekto punktai skirsto vaikus į „geresnius“ ir „blogesnius“. Jie suteikia pirmenybę ir privilegijuotą poziciją lietuviškoms vidurinėms mokykloms tose gyvenvietėse, kur kartu veikia ir tautinių mažumų mokyklos. Tai pažeidžia lygiateisiškumo ir pagarbos principus. Anot projekto kūrėjų, „vaikų gerovei“ turi tarnauti ir lietuvių kalbos programos ir brandos egzamino suvienodinimas. Tai reiškia, kad valstybinė kalba turės tapti visiems vaikams gimtąja kalba, nes pagal tokius principus bus rengiamas lietuvių kalbos brandos egzaminas.

Dalis šeimų ryžtasi, kad jų vaikai mokytųsi lietuviškose mokyklose. Gerbiame tokius kitų tėvų sprendimus. Teisę parinkti savo vaikams tinkamiausią mokymą turi turėti kiekvienas. Todėl ir mes norime turėti galimybę Lietuvoje mokyti savo vaikus lenkų kalba lenkų mokyklose. Tokia praktika egzistavo ir pasiteisino ne vienerius metus, buvo pripažinta Nepriklausomoje Lietuvoje. Ar dabar, kai Lietuva tapo vieningos Europos dalimi, šios teisės bus atsisakyta?

Lenkų mokyklos Lietuvoje veikia, veikia ir gali veikti labai gerai. Tai nenuginčijamas faktas. Lenkų mokyklų abiturientai be problemų įstoja į Lietuvos aukštąsias mokyklas. Kiekvienais metais yra sudaromas tikslus lenkų mokyklų reitingas, kuris parodo, kad vidutinis įstojusiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius prilygsta šalies vidurkiui. 2009 metais į aukštąsias mokyklas įstojo 71,8 % lenkiškų mokyklų abiturientų, o tai netgi viršijo šalies vidurkį. Tai tik vienas iš švietimo lenkų kalba aukšto lygio įrodymų. Visiška netiesa yra tai, kad lenkų mokyklų abiturientai nesugeba mokytis aukštosiose mokyklose, kad jiems atimamos teisės, kuriomis gali naudotis jų bendraamžiai lietuviai. Tvirtai įsitikinę teigiame, kad lenkų mokyklų abiturientai baigia jas puikiai mokėdami lietuvių kalbą. Ateityje irgi sieksime, kad lietuvių kalbos mokymo lygis lenkų mokyklose būtų aukščiausias.

Vis dėlto didžiausias mokyklos uždavinys - tai ne tik geras lietuvių kalbos mokymas(is). Mokykla turi visapusiškai auklėti, lavinti ir ugdyti jauną žmogų. Jau ne kartą įrodyta, kad sėkmingiausiai švietimas vyksta, kai vaikas mokosi gimtąja kalba. Mūsų nuomone, susikaupti reikėtų ne tik ties valstybinės kalbos mokymu vienoje ar kitoje mokymo įstaigoje, bet ties viso švietimo (nepriklausomai nuo dėstymo kalbos) kokybe, mokyklų ir mokymo proceso modernizavimu, naujų technologijų diegimu ir mokyklų saugumu. Tai turi būti valdžios, mokyklų, tėvų ir visos visuomenės prioritetas.

Tuo tarpu nuolat jaučiame spaudimą lenkų mokykloms. Užuoat ieškojusios modernizacijos ir plėtros galimybių, lenkų mokyklos turi būti nuolat pasiruošusios gintis. Tai vargina, atstumia ir žemina. Kaip turi jaustis vaikai, šeimos, nebūdami tikri dėl rytojaus, nuolat verčiami dalyvauti nesibaigiančiuose pokalbiuose mokyklų gynybos ir pasikėsinių į jas tema?

Lietuvos valdžia dažnai kaip sektiną pavyzdį pateikia lietuvių švietimo Lenkijoje arba rusų Latvijoje modelius. Toks palyginimas yra visiškai be pagrindo, nes kiekviena visuomenė turi savą istoriškai susiformavusią specifiką. Lietuvos lenkai – tai bendruomenė, gyvenanti Lietuvoje per amžius, ir dėl to kitų šalių pavyzdžiai, kur mažumos yra imigravusios, yra netinkami.

Ne kartą lenkų mokyklos buvo apgintos, tačiau kai kuriems pavojams nepavyko pasipriešinti. Turėjome atsisakyti privalomojo gimtosios kalbos brandos egzamino. Lietuvos valdžios neįtikino net lenkų bendruomenės prašymas, pasirašytas 25-ių tūkstančių asmenų, gražinti šį egzaminą. Šiandien visiškai aišku, kad gimtosios kalbos brandos egzamino panaikinimas nepatobulino Lietuvos švietimo sistemos. Užtat susilpnino lenkų kalbos svarbą tarp lenkiškų mokyklų mokinių ir parodė sistemos trūkumus. Civilizuotoje šalyje neįmanoma, kad dvylikos metų kalbos mokymo(si) ciklas nesibaigtų privalomu egzaminu. Teigiame, kad lenkų kalbos abiturijos privalomo egzamino panaikinimas jau tada buvo vienu pirmųjų kirčių lenkų mokykloms Lietuvoje, siekiant jas susilpninti ir nuvertinti. Anuomet taip pat buvo teigiama, kad toks žingsnis žengiamas „vaikų labui“. Tai tik pablogina tautų tarpusavio santykius, kelia nesusipratimus ir nereikalingus konfliktus.

Apie mus be mūsų. O dažnai ir prieš mus. Tokius sprendimus daro Lietuvos valdžia lenkiškų mokyklų atžvilgiu. Visos švietimo sistemos pataisos, pakeitimai, liečiantys ir lenkiškas mokyklas, buvo priimami nesitarant su lenkų bendruomene. Vienas ar keli balsai, išimti iš konteksto,

neparodo realios lenkų visuomenės pozicijos. Nė karto joks sprendimas, juo labiau toks svarbus kaip šis paskutinis, nebuvo diskutuojamas su jokia Lietuvos lenkų organizacija. Jeigu ir buvo prašyta išsakyti nuomonę, tai į ją nebuvo atsižvelgta. Nuolat girdime pakilias deklaracijas, tačiau su gailėsčiu teigiame, kad tos deklaracijos neatsispindi realiuose veiksmuose.

Priverstinis mokymo negimtąja kalba tautinių mažumų mokyklose įvedimas reiškia, kad Lietuvos piliečiai praras teisę įgyti vidurinį išsilavinimą gimtąja kalba, ką užtikrina Lietuvos – Lenkijos Traktatas (str. 14,15), Tautinių Mažumų Konvencija (str. 14,22), Lietuvos Respublikos Tautinių Mažumų įstatymas, Lietuvos ir Lenkijos Parlamentinės asamblėjos nutarimai, o taip pat Europos valstybių praktika. Visos žinomos tarptautinės įstatyminės prielaidos teigia, kad tautinių mažumų padėtis jokių būdu negali būti bloginama. Naujas švietimo įstatymas, kuris įveda priverstinį kelių dalykų mokymą lietuvių kalba tautinių mažumų mokyklose, yra aiškus lenkų tautinės mažumos situacijos pabloginimas.

Mes jau pavargę ir jaučiamės žeminami dėl nuolatinių atakų prieš lenkų švietimą Lietuvoje. Esame lojalūs Lietuvos piliečiai. Lietuvoje, kaip ir visi šios valstybės piliečiai, mokame mokesčius. Tai mūsų šalis, kurioje gyvenome, gyvename ir toliau norime gyventi. Norime veikti šios šalies labui, norime, kad mūsų vaikai galėtų jaustis čia visaverčiais Lietuvos piliečiais. Kalbų mokėjimas – šiuolaikinio pasaulio pagrindas, lemiantis kiekvieno išsilavinusio žmogaus ateitį. Dauguma mūsų, šiandien jau tėvai ar seneliai, baigėme lenkų mokyklas ir tuo didžiuojamės, jaučiamės lenkai, LIETUVOS LENKAI, nes gyvename Lietuvoje, čia dirbame, čia sukūrėme savo šeimas: lenkų, lietuvių-lenkų ir čia mūsų vieta Žemėje.

Prašome užkirsti kelią bandymams sunaikinti lenkų švietimą Lietuvoje, užkirsti kelią Lietuvos lenkų teisių pažeidimams. Prašome, norime, reikalaujame išlaikyti pilną lenkų švietimą visuose lygmenyse: pradiniame, pagrindiniame ir viduriniame. Švietimą, kuris funkcionuoja čia per amžius ir kuris įrodė savo buvimo pagrįstumą.

2010 m. gruodžio 1 d.